

BIBLIOTECA NOUĂ – UN PERIODIC ORĂȘTIAN DE LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA

CIPRIAN DRĂGAN

Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” Hunedoara-Deva
cipriandaciandragan@yahoo.com

Cuvinte cheie: periodic, Orăștie, Biblioteca nouă, Enea Hodoș

Keywords: periodical, Orăștie, The New Library, Enea Hodoș

În cadrul acestui articol este prezentat periodicul „Biblioteca nouă”, tipărit la Orăștie în cadrul Tipografiei Minerva. Această publicație a apărut sub conducerea lui Enea Hodoș, folclorist român și membru al Academiei române. Au apărut aproximativ 100 de numere în cadrul căreia au publicat însemnați scriitori români dintre care menționăm pe Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, George Coșbuc, B. Șt. Delavrancea, Alexandru Vlahuță.

Centru deosebit de important pentru activitatea culturală, Orăștia, locul cu străvechi tradiții tipografice, în care au funcționat nu mai puțin de 11 tipografii, avea să cunoască, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea o reluare a acestei activități¹. Tipografiile orăștiene s-au remarcat prin hărnicie și devotament față de interesele naționale, realizând ziare, almanahuri, calendare, broșuri și diverse reviste².

Scopul publicației *Biblioteca nouă*, după cum ne precizează *Foaia pedagogică* din Sibiu, era de a satisface dorința ce „se arată în măsură tot mai mare la publicul nostru român, de a citi cărți plăcute, folositoare și ieftine”³. În această lucrare tipărită la Institutul tipografic „Minerva” din Orăștie, au fost publicate „scrierile autorilor români, literatura populară și operele autorilor străini în traducere bine îngrijită. În fiecare lună urma să apară cel puțin un număr de 2-3 cole octav mic, tipar citeț, preț foarte moderat”. Se puteau face și abonamente pentru serii de 5-10 numere. Pentru abonamente și alte lucruri ce privesc <<Biblioteca>>, a se adresa directorului publicațiunii E. Hodoș. Numărul unu conține sub numirea de *Realități și Visări* pe 77 pag. 7 novelete și schițe de Septimiu Sever Secula. Câteva sunt serioase, câteva glumețe”, ne informează aceeași publicație de la Sibiu.

Una dintre cele mai însemnate tipografii românești a fost tipografia „Minerva”. Cu activitate bogată în limba română a fost înființată în anul 1888, avea sediul în Piața Mare, nr. 2-4 și dispunea de un capital social de 5.000 florini⁴. A editat ziare românești. De fapt tipografia și librăria au fost organizate de către o societate pe acțiuni⁵. Din Statutele institutului tipografic aflăm că președinte a fost Ștefan Erdélyi, printre acționari numărându-se Ioan Moța, George Banciu, Laurian Bercian, Silviu Moldovan și Aurel P. Barcianu, ce deținea și funcția de director⁶. În 1890 tipografia a avut printre angajații săi și pe tipograful Petru P. Barițiu, un nepot al cărturarului George Barițiu,

---

¹ Basa 2007, p. 28.

² *Orăștie* 775, p. 155.

³ *Foaia pedagogică*, p. 143.

⁴ Andruș 1997-1998, p. 500.

⁵ *Orăștie* 775, p. 158.

⁶ Andruș 1997-1998, p. 501.

care era casier, contabil și conducător al ei⁷. Existența unei astfel de instituții tipografice în oraș a constituit un bun prilej pentru intelectualitatea din zonă, care avea posibilitatea de a lucra spre înaintea românilor de aici pe căile culturii naționale.

Născut la 31 decembrie 1858 în localitatea Roșia Montană, din Munții Apuseni, Enea Hodoș provenea dintr-o familie cu vechi tradiții cărturărești. Enea Hodoș s-a dedicat învățământului, pe care-l va servi, cu pricepere și devotament, fiind considerat „unul din cei mai străluciți profesori ai Ardealului de dinainte de Unire”⁸.

După o scurtă perioadă petrecută la Sibiu când s-a bucurat și de prietenia lui George Coșbuc, despre care va și scrie mai târziu, oferindu-i chiar o parte din spațiul tipografic al „Bibliotecii noastre” pentru un volum de *Versuri și proză*, Enea Hodoș s-a stabilit la Caransebeș, unde a funcționat ca profesor provizoriu și apoi titular la Institutul Teologic Pedagogic din localitate⁹.

Concomitent cu activitatea didactică, Enea Hodoș a abordat aproape întreaga sferă a preocupărilor culturale, câștigându-și merite însemnate. Ca lingvist, l-au preocupat problemele de ortografie, dialectologie și lexicografie românească, dovedind o bună și sigură orientare. A militat consecvent pentru impunerea principiului fonetic în scrierea românească, aducându-și contribuția la abolirea principiului etimologic. De asemenea, a realizat o „bună explicație” a subdialectului bănățean, pentru care B. P. Hasdeu și Ilarie Chendi au avut numai cuvinte de laudă. A întocmit „pentru școale și particulari” un Mic dicționar cuprinzând „peste 15 mii de neologisme, cuvinte străine, unele provincialisme, arhaisme”¹⁰.

Ca răspânditor al culturii în masele largi, a înființat și a condus, în calitate de director, o bibliotecă populară, *Biblioteca noastră*, din care au ieșit aproape o sută de numere, un bun și variat material literar, istoric și pedagogic. Aceasta a fost o „curajoasă inițiativă de a răspândi cartea bună în cercuri mai largi”, colecția „fiind destul de răspândită, pentru ca roadele ei bune să fie recunoscute”¹¹. În cadrul *Bibliotecii noastre* au publicat însemnați scriitori români precum Gr. M. Alexandrescu, Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, George Coșbuc, B. Șt. Delavrancea, Alexandru Vlahuță tipăriți până în jurul anul 1900. De asemenea a figurat între paginile aceste publicații *Câteva poezii* a lui Mihai Eminescu, ediția lui Enea Hodoș fiind considerată „singura culegere de versuri eminesciene apărute în Transilvania înainte de Unire”¹².

În ziarul *Tribuna poporului*, din Arad, în nr. 110, din anul 1898, găsim informații despre *Biblioteca Noastră*. Ziarul menționează despre cele 12 numere apărute până în acel moment în colecție: Nr. 1. S. S. Secula, *Realități și visări* - novelete; Nr. 2. Iosif Bălan, *Iancu de Hunyad*, cercetare istorică; Nr. 3 și 4. G. Coșbuc, *Versuri și Proză*, Nr. 5. Gr. M. Alexandrescu, *Fabule alese*; Nr. 6. N. Macovișteanu, *Dela Sate, piesă teatrală*; Nr. 7. Zotti Hodoș, *Întocmai!* comedie; Nr. 8-9. G. Lecca, *Istoria țiganilor*; Nr. 10. E. Hodoș, *Convorbiri pedagogice*; Nr. 11-12. E. Hodoș, *Cîntece bănățene și Cîntece cătănești*, cu un răspuns profesorului dr. G. Weigand¹³. Au existat și alte apariții în afară de cele consemnate de ziarul *Tribuna poporului*. Este vorba despre: Iosif Bălan,

⁷ Basa 2007, p. 29.

⁸ Florea 1995, p. 11.

⁹ Florea 1995, p. 13.

¹⁰ Florea 1995, p. 16-17.

¹¹ Florea 1995, p. 17.

¹² Florea 1995, p. 17.

¹³ *Tribuna poporului*, p. 540.

Numiri de localități; P. Drăgălina, *Din istoria Banatului Severin*; V. Alecsandri, *Balade populare*; Slavici-Vlahuță, *Două romane*; V. Alecsandri, *Legende și alte scrieri*; Creangă-Odobescu, *Cinci povestiri*; E. Hodoș, *Literatură populară aleasă*¹⁴. În afară de acestea, colecția mai cuprindea snoave, piese teatrale pentru copii sau pentru popor, istorioare, sfaturi de tot felul, ilustrațiuni, era deci menită instrucției unui public foarte larg, căutând să satisfacă și exigențe de ordin practic. Numere din cadrul colecției se găsesc în cadrul Bibliotecii Central Universitare „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca. Pe numărul 48 apare însemnarea lui Coriolan Suci, candidat de profesor, având data de 3.VI.1918.

Ca o prețuire a activității a lui Enea Hodoș, Academia Română l-a ales în anul 1904 membru corespondent la secția literară, calitate pe care a deținut-o timp de 41 de ani. Prin întreaga lor activitate, tipografiile și-au adus o importantă contribuție la dezvoltarea culturii și la pregătirea unității naționale, ce s-a realizat la 1 decembrie 1918.

Bibliografie

Andruș 1997-1998	– R. Andruș, <i>Tipografii și librării hunedorene în Sargetia</i> , XVII/2, 1997-1998, p. 499-513.
Basa 2007	– G. V. Basa, <i>Presa românească din Orăștie și rolul ei la realizarea unității naționale</i> , Deva, 2007.
Florea 1995	– V. Florea, <i>Folcloristul Enea Hodoș, 50 de ani de la moarte</i> , Cluj-Napoca, 1995.
<i>Foaia pedagogică</i> 1897	– <i>Foaia pedagogică</i> , Sibiu, 1 mai 1897, anul I, nr. 9, p. 143.
<i>Orăștie 775</i>	– <i>Orăștie 775</i> , Deva, 1999.
Stan 1969	– E. Stan, <i>Poezia lui Eminescu în Transilvania</i> , București, 1969.
<i>Tribuna poporului</i> 1898	– <i>Tribuna poporului</i> , Arad, anul 1898, nr. 110, joi 11/23 iunie, p. 540.

The New Library – a Periodical from Orăștie from the End of the 19th Century

Abstract

This article presents the periodical *Biblioteca Nouă (The New Library)*, which was printed in the city of Orăștie at the Minerva Printing House. This publication appeared under the supervision of Enea Hodoș, Romanian folklorist and member of the Romanian Academy. The approximately 100 issues featured articles penned by significant Romanian writers, such as Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, George Coșbuc, B. Șt. Delavrancea, Alexandru Vlahuță.

¹⁴ Stan 1969, p. 33.